

Folklór v kontexte dolnozemských Slovákov

VYDAVATEĽSTVO - EDITURA
Ivan Krasko
Nadlak

Folklór v kontexte dolnozemských Slovákov

Zborník prác z rovnomennej medzinárodnej konferencie
konanej v Nadlaku 21. - 22. marca 2025

Editori:

Michal Babiak

Pavel Hlásnik

Ludmila Šomráková

Bianca Unc

Vydavateľstvo - Editura

Ivan Krasko

Nadlak

Editori: doc. PhDr. Michal BABIAK, PhD.
Mgr. Pavel HLÁŠNIK
Mgr. Ľudmila ŠOMRÁKOVÁ
Mgr. Bianca UNC

Recenzenti: Prof. PhDr. Ladislav LENOVSÝ, PhD.
Dr. Dr. Tünde TUSKOVÁ, PhD.
Mgr. Bianca UNC

Jazykové redaktorky: Mária ANDRÁŠIKOVÁ
Ľudmila ŠOMRÁKOVÁ

Počítačová úprava a zalamovanie: Ján ŠUŠLÁK

Návrh obálky: Anna KALIANKOVÁ

Na obálke bola použitá grafická práca Zuzany Chalupovej *Zimná svadba*

Vydavateľ:

Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku
ul. Independenței č. 36, 315500 NÁDLAC, župa Arad, Románia

Za vydavateľa: Ľudmila ŠOMRÁKOVÁ

Zodpovedná redaktorka vydania: Anna Karolína ZIMBRAN

Tlač:

S.C. Carmel Print & Design S.R.L. ARAD

Publikácia je vydaná s finančným príspevkom

Demokratického zväzu
Slovákov v Rumunsku

S finančnou podporou
Úradu pre Slovákov
žijúcich v zahraničí

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Folklór v kontexte dolnozemskej Slovákov : Zborník prijatých prác na
rovnomenú medzinárodnú konferenciu v Nadlaku 21. - 22. marca
2025 / ed.: Michal Babiak, Pavel Hlásnik, Ľudmila Šomráková, Bianca
Unc. - Nădlac : Vydavateľstvo - Editura Ivan Krasko, 2025**
Conține bibliografie
ISBN 978-973-107-227-2

I. Babiak, Michal (ed.)
II. Hlásnik, Pavel (ed.)
III. Šomráková, Ľudmila (ed.)
IV. Unc, Bianca (ed.)
39

© Vydavateľstvo *Ivan Krasko*, 2025

ISBN: 978-973-107-227-2

Folklór – prvý a posledný signifikant národa

Michal BABIAK

Pojem folklór do odborného prostredia zaviedol roku 1846 anglický vedec William John Toms (1803 – 1885) a jeho obsah sa v doterajšom vývine takmer ani nemenil: folklór je „súbor kultúrnych javov realizovaných formami ústnej, hernej, tanečnej, dramatickej a hudobno-spevnej kontaktnej komunikácie. Tieto kultúrne javy sa realizujú v mnohých typoch a variantoch. Časové súvislosti ich pretrvávania v tradícii závisia od ich pretrvávania v kolektívnej pamäti. Folklór podlieha kolektívnym normám konkrétneho lokálneho spoločenstva alebo sociálnej skupiny. Má výrazné etnické znaky. Odrážajú sa v ňom sociálne a kultúrne vzťahy daného prostredia, jeho etické a estetické názory, ktoré sa tak stávajú aj výrazom určitej skupinovej alebo sociálnej ideológie. Okrem identifikačnej, spĺňal folklór aj poznávacie, obradové, zábavné a výchovné funkcie.“¹

V doterajšom vývine sa poukazovalo aj na dvojaký kontext využitia pojmu folklór: v užšom význame sa folklór prvorado vníma ako tá časť ľudovej tvorivosti, ktorá je zameraná na ústnu ľudovú slovesnosť a jednotlivé druhy ľudového umenia - „ľudová tvorivosť“, súbor povier, rozprávok, legiend, mýtov, prísloví, hier, tancov, spevu a remesiel určitej danej spoločnosti. V širšom slova zmysle sa tento termín vzťahuje aj k ľudovým zvykom a obyčajom, ktoré sa snaží zachovať a rozvíjať aj súčasné spoločenstvo (napríklad národné a pod.)“²

V súvislosti s folklórom Louis-Marie Morfaux zdôrazňujú jeho štyri funkcie: 1. *filozoficko-náboženská* (prispieva k zaisteniu súdržnosti istého spoločenstva a prostredníctvom rituálov a obradov charakterizuje významné etapy života človeka (narodenie, dospelosť, smrť); 2. *morálna* (v jednotlivých žánroch ľudovej slovesnosti poukazuje na mravné a nemravné skutky, príklady hodné nasledovania resp. zatracovania atď.); 3. *kompensačná* (Sigumund Freud a Carl Gustav Jung poukazujú, že v literárnych žánroch ľudovej slovesnosti sa prostredníctvom činov jednotlivých hrdinov prezentujú najhlbšie túžby človeka (prekonávanie sociálnych rozdielov – princ sa ožení s obyčajnou dievkou, čarovnými predmetmi sa prekonávajú zákony prírody atď.); 4. *skupinová identita* (v prípade ohrozenia istej skupiny, napríklad národnej, prízvukuje sa prostredníctvom folklóru vlastná svojbytnosť).

Prvotnosť ľudovej slovesnosti ako základu folkloristických výskumov má širšiu podporu vo vedeckom prostredí. Aj Milan Leščák poznamenáva, že sa pojem folklór „prekrýva sa označeniami: ústna slovesnosť, ľudová slovesnosť, slovenská umelecké tvorba, pričom sa zdôrazňovala najmä umelecká hodnota folklóru v genetických súvislostiach s prislúchajúcim druhom umenia, t. j. ako súčasť národnej literatúry, divadla, hudby a tanca... V zahraničnej vede sa

- 10.PASCH, M. et al. 2005. Od vzdelávacieho programu k vyučovacím hodinám. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-054-2
- 11.PUPALA, B. et al. 2022. Vzdelávanie pre 21. storočie. Východiská zmien v kurikule základného vzdelávania. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2022. ISBN 978-80-8118-293-8
- 12.URBAN, M. 2024. Vonkajšia a vnútorná prezentácia krajanskej kultúry v kontextoch folklorizmu. In: Dolná zem a kontext slovenskej kultúry: zborník prác z rovnomennej medzinárodnej konferencie konanej v Nadlaku 15. - 16. marca 2024. S. 81-88. - Nadlak: Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku, 2024

Dolnozemský folklór v kontexte migrácií

Boris MICHALÍK – Jaroslav ČUKAN

Úvod

Prítomný príspevok sa zaoberá základnou charakteristikou interagovania folklóru, folklorizmu a migrácií v krajanských prostrediach ležiacich južne od hraníc Slovenskej republiky. Túto charakteristiku je možné chápať ako východisko, no aj ako ľahko badateľný dôsledok pracovných migrácií. Motívom príspevku je riešenie projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja Pracovná migrácia z Rumunska, Srbska a Ukrajiny na Slovensko a jej kultúrne a spoločenské dôsledky, ktorý od roku 2024 rieši Ústav manažmentu kultúry a turizmu, kulturologie a etnológie FF UKF v Nitre (zodpovedná riešiteľka doc. PhDr. Silvia Letavajová, PhD.). V rámci tohto projektu skúmame aj to, aké dôsledky spôsobujú pracovné migrácie krajanov zo Srbska a Rumunska v ich pôvodných bydliskách. Z hľadiska prežitia menšinových komunít sú tieto efekty vnímané najmä negatívne. Vo všeobecnosti ide o kvantitatívne aj kvalitatívne oslabovanie slovenského zahraničného sveta. A pozitívne nie sú ani prognózy v kontexte zotrvania slovenských enkláv v uvedených štátoch v budúcnosti. Publikované informácie boli získané ako súčasť výskumného materiálu počas početných terénnych výskumov v lokalitách so slovenskými minoritnými spoločenstvami v Maďarsku, Rumunsku, Srbsku a Chorvátsku v minulosti, no cielene aj prostredníctvom niekoľkých výskumov od začiatku riešenia uvedeného projektu.

Folklór

Encyklopedická charakteristika folklóru hovorí, že ide o „súhrnné označenie pre ľudové piesne, hudbu, tance, slovesnosť, hry a dramatické útvary, ktoré sa prenášajú medzi generáciami formou priamej kontaktnej komunikácie. Tieto kultúrne javy sa realizujú v malých sociálnych skupinách a existujú vo viacerých variantoch. Odrážajú sa v nich sociálne vzťahy, etické a estetické názory, ktoré sú obrazom kolektívnych noriem spoločenstva. Ich pretrvávanie v kolektívnej pamäti súvisí obvykle s viacerými funkciami, ktoré v konkrétnom prostredí plnia: estetickou, poznávacou, obradovou, výchovnou, zábavnou, ale aj ekonomickou (vyberanie pri obchôdzkach). Folklór je súčasťou skupinovej identity, má výrazné etnické znaky a dnes sa považuje za hodnotnú časť nehmotného kultúrneho dedičstva.“ [1]

Technický rozvoj, internetizácia a globalizácia vo všeobecnosti spôsobujú postupný zánik prejavov tradičnej kultúry, teda aj folklóru. Dostupnosť moderných technológií prirodzene vytláča tradičné postupy a javy, pričom do popredia vystupuje efektivita procesov, časová a finančná úspora. Uvedené sa nevyhýba ani menšinovému prostrediu, aj keď najmä v agrárnom prostredí sú tieto procesy

čiasťočne spomalené (kultúra Slovákov na Dolnej zemi je považovaná vo svojom základe na kultúru agrárnu).

„**Folklorizmus** je využívanie alebo napodobňovanie javov ľudovej kultúry mimo ich autentického prostredia a často bez ohľadu na ich pôvodné funkcie. Folklorizmus predstavuje historicky dlhodobý proces vzájomného ovplyvňovania umeleckých prejavov tak zvanej „ľudovej“ a „vysokiej“ proveniencie. Pod folklorizmom sa tiež chápe druhá existencia folklóru, to znamená sprostredkovanie javov ľudovej kultúry z druhej ruky. V súčasnosti sa folklorizmus skúma spravidla v dvoch líniách, ktoré sa však vzájomne prelínajú a nie je ich možné striktné od seba oddeliť. Vonkajšiu líniu tvorí využívanie javov ľudovej kultúry v oblasti komerčných záujmov, napríklad turistiky a podobne. Vnútornú líniu tvorí záujem rôznych skupín i jednotlivcov o cieľavedomé uchovávanie, ochranu a rozvíjanie ľudových tradícií. S ohľadom na rôzne oblasti ľudového umenia a ich využívanie sa folklorizmus delí na hudobný (využívanie a napodobňovanie hudobného folklóru), literárny (využívanie a napodobňovanie slovesného folklóru), tanečný (využívanie a napodobňovanie tanečného folklóru), scénicky (využívanie javov ľudovej kultúry na scéne) a výtvarný (napodobňovanie a využívanie ľudového výtvarného umenia mimo autentického prostredia).“ [2]

Vo všetkých skúmaných štátoch identifikujeme prvky živého folklóru, v Maďarsku najmenej, potom Chorvátsku, následne v Rumunsku a najviac v Srbsku. Stále častejšie sa však stretávame s tým, že sa kultúrne tradície či, ak chceme, aj prejavy folklóru, folklorizujú [2]. Najčastejšie je to výsledkom inštitucionalizácie týchto procesov. Tiež je možné považovať to za výsledok (systematickej?) podpory krajanských organizácií zo strany materského štátu (najmä Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí). Kultúrne spolky, no často aj školy v kontexte výchovy detí a mládeže, preberajú na seba úlohu tradovania národnostnej kultúry. Napriek postupnému oslabovaniu minoritnej kultúry je to však stále znakom prítomnosti ľudských zdrojov v menšinovom systéme. Tam, kde už kádre takmer alebo úplne chýbajú, je krajanská kultúra často iba súčasťou muzeálnych zbierok, expozícií etnodomov či pamätných izieb (teda pamäťových inštitúcií).

Migrácie

„Migrácia je pohyb ľudí z jedného miesta na druhé, predovšetkým s cieľom usadiť sa na novom mieste. Migrácia môže byť dobrovoľná alebo nedobrovoľná a môže k nej dochádzať z rôznych dôvodov vrátane ekonomických, environmentálnych a sociálnych. Pri migrácii rozlišujeme takzvané push faktory - dôvody, prečo ľudia opúšťajú svoju krajinu a pull faktory dôvody, prečo sa rozhodnú presťahovať do konkrétnej hosťovskej krajiny. Tieto faktory možno ďalej rozdeliť do troch skupín na: sociopolitické, demografické a ekonomické a environmentálne.“ [3]

Ak uvažujeme o dôvodoch migrácií z dolnozemskeho prostredia, v rôznych obdobiach boli rôzne. V 90. rokoch 20. storočia išlo pri migráciách zo Srbska najmä o sociopolitické dôvody, obavy o bezpečnosť rodiny a nechuť bojovať vo

vojenskom konflikte netýkajúcom sa príslušníkov slovenskej menšiny. V prípade Rumunska a neskôr tiež Srbska to boli prevažne ekonomické dôvody. Pracovné migrácie z územia Maďarska a Chorvátska na Slovensko majú výrazne marginálny podiel na skúmanej problematike, a ak ich aj identifikujeme, nesúvisia s transformáciou tradícií či folklorizáciou folklóru.

V poslednom období sledujeme v menšej miere aj návratové tendencie tam, kde sa popri pôvodných bydliskách krajanov budujú fabriky ako zahraničné investície a celkové saldo životných nákladov a zárobkov sa nivelizuje. Avšak efekty týchto návratov vo sfére menšinovej kultúry bude možné odsledovať až do určitej doby.

Maďarsko

Ak by sme chceli nájsť pracovných migrantov smerujúcich z Maďarska na Slovensko, z hľadiska proveniencie pracovníkov a miesta ich zamestnania by sme sa museli pohybovať takmer výlučne popri štátnej hranici medzi týmito dvoma krajinami. V kontexte úrovne znalosti slovenského jazyka krajanov na severe Maďarska a faktu, že prihraničné územie Slovenska je väčšinou obývané príslušníkmi maďarskej menšiny, je predpoklad, že takíto ľudia pracujú v maďarskom jazykovom prostredí. Hovoriť v tejto súvislosti o zmenách vo folklóre či o folklorizácii tradícií by nebolo seriózne, navyše, ak sa väčšina z nich na dennej báze vracia domov, nejde v samotnej podstate o migráciu.

Rumunsko

Pracovné migrácie z Rumunska na Slovensko boli najvýraznejšie v období po vstupe Slovenska (2004) a následne Rumunska (2007) do Európskej únie. Vtedy bol rozdiel v ekonomických faktoroch a v životnej úrovni najväčší, cestovanie a pobyt v krajine v prípade krajanov pomerne jednoduchý. V posledných rokoch sa situácia v oboch krajinách zblízuje. Vo všeobecnosti sa odchody krajanov negatívne prejavujú najmä v lokalitách severozápadného Rumunska, kde sú spolkové aktivity či podujatia menej početné v porovnaní s Nadlakom. Tu však ide aj o kontext početnosti minoritnej komunity.

Srbsko

Vo Vojvodine žije najväčšia komunita krajanov zo štyroch posudzovaných štátov. Podľa sčítania obyvateľstva v roku 2022 ich bolo 41 730. [4] Toto číslo je však zaujímavé najmä v súvislosti s početnými migráciami krajanov do zahraničia, prevažne na Slovensko. V roku 2011 žilo v Srbsku 52 750 Slovákov. Päťinový úbytok slovenského obyvateľstva výrazne mení situáciu v niektorých, prevažne menších prostrediach. Má priamy vplyv na činnosť minoritných organizácií, ktorým odchádzajú členovia, no často odchádzajú celé rodiny. Z posledných výskumov vo vojvodinskej obci Laliť vieme, že napríklad v tejto lokalite úbytok obyvateľov pokračuje, no je tu aj niekoľko príkladov na návratovú aktivitu krajanov.

Chorvátsko

Podobne ako v Maďarsku, ani v Chorvátsku nie je možné hovoriť o výraznom vplyve pracovných migrácií nad vytrácaním sa folklóru zo života krajanového obyvateľstva. Slovensko, totiž, nie je zaujímavou destináciou na pracovnom trhu pre Slovákov v Chorvátsku. Faktorov, prečo je to tak, je viacero. Jednak, početnosť krajanov je najnižšia z posudzovaných štátov, s čím koreluje aj všeobecne nižšia úroveň znalosti slovenského jazyka. A následne, ekonomická úroveň Chorvátska a priemerná mzda je v posledných rokoch výrazne vyššia než na Slovensku [5].

Záver

Pojednanie o súvislostiach pracovných migrácií a folklóru, resp. folklorizmu na Dolnej zemi preukázalo, že tieto migrácie oslabujú národnostné prostredia kvantitatívne aj kvalitatívne. To sa prejavuje, okrem demografických efektov, zaníkaním prvkov folklóru v celej jeho šírke aj komplikovaním procesu tradovania menšinovej kultúry. Prebiehajúca akulturácia spôsobuje, že mnohé kultúrne tradície sa presúvajú z rodinného prostredia do inštitucionálnej roviny. Tá sa často stáva jedinou platformou prežitia etnických kultúrnych javov. Pracovné migrácie však vplyvajú aj na fungovanie inštitúcií a organizácií. Spolky, súbory, skupiny či divadlá prichádzajú nielen o radových členov, ale aj o choreografov, režisérov, hudobníkov a manažérov kultúry. Paradoxne, jedinou krajanovou organizáciou, ktorej výrazne narastajú počty členov, je Matica slovenská v Srbsku. Členstvo v nej je totiž podstatnou pomôckou v procese získania preukazu zahraničného Slováka a následne zjednodušením pracovného pobytu na Slovensku.

Literatúra a pramene:

Aké sú najčastejšie dôvody migrácie. Uverejnené na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sk/article/20200624STO81906/ake-su-najcastejsie-dovody-migracie> [24. 4. 2024]

Folklór. Uverejnené na: <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/folklor/>. Citované dňa: 15. 12. 2025.

Folklorizmus. Uverejnené na: <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/folklorizmus/>. Citované dňa: 15. 12. 2025

Počet Slovákov v Srbsku po sčítaní v roku 2022. Uverejnené na: <https://rada.org.rs/pocet-slovakov-v-srbsku-po-scitani-v-roku-2022/> [21. 2. 2024]

Priemerné a minimálne mzdy v EÚ. Uverejnené na: <https://www.eures.sk/priemerne-a-minimalne-mzdy-v-eu/> [28. 10. 2025]

Poznámky:

[1] <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/folklor/>

[2] <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/folklorizmus/>

[3] <https://www.europarl.europa.eu/topics/sk/article/20200624STO81906/ake-su-najcastejsie-dovody-migracie>

[4] Bližšie pozri: <https://rada.org.rs/pocet-slovakov-v-srbsku-po-scitani-v-roku-2022/>

[5] Porovnaj s: <https://www.eures.sk/priemerne-a-minimalne-mzdy-v-eu/>

Folklór – náš genotyp a fenomén (Z dejín FF Tancuj, tancuj...)

Michal HATAĽA

Slovenská komunita si na Dolnej zemi takmer 250 rokov zachováva a zachovávala svoju slovenskú identitu. V literatúre a na rôznych snemovaniach si pripomína, že k zachovaniu spomenutej identity prispelo školstvo, cirkev a literatúra. Často sa zabúda, že na tomto mala veľkú zásluhu tradičná ľudová kultúra a folklór – spev, hudba a tanec a to najmä u pospolitých ľudí prostredníctvom každodenného a zvlášť spoločenského života. Veď v dejinách tuná žijúcich Slovákov svadby, krstiny, priadky, páračky, obaračky (viníc, chmelník)... sú piliermi v zachovaní folklóru a tradičnej ľudovej kultúry.

V širšom zmysle folklór označuje národnú – ľudovú kultúru a je to bežné v zmysle spoločného názvu pre tradičné umenie, ktoré zahŕňa ľudovú slovesnosť, hudbu, spevy, zvyky – obyčaje, ľudové tance a všeobecne samotný spoločenský život ľudí v minulosti. Nehmotné kultúrne dedičstvo a tak i folklór pomáha nám spoznávať ľudové umenie minulých období, ktoré v ustálených tradičných formách žilo medzi ľuďmi. Dlhá a stáročná cesta prezentácie a vývoja ovplyvnila prenos originality ľudovej tvorby a prežíva tým, že prechádza, prenáša sa zo staršej na mladšiu generáciu.

Silným ohnivkom v reťazi zachovania nehmotného kultúrneho dedičstva v novej dobe je i najmasovejšie kultúrne podujatie Slovákov mimo Slovenskej republiky – Folklórny festival Tancuj, tancuj... Ide o festival, ktorý sa zrodil v Hložanoch roku 1969, ale o tomto nemáme písaný záznam. Jestvuje audio nahrávka autorky Kvetoslavy Benkovej z prvej polovice 90-tych rokov, teraz už minulého storočia, v ktorej Ján Adámek a Michal Hataľa najstarší, hovoria ako sa prišlo na ideu organizovať čiže založiť, teraz už Folklórny festival. Uvádžam transkripciu nahrávky:

- v úzadí textu, počuť melódiu ľudovej piesne Pod Hložanami –

„Písal sa rok 1970. Toho roku jar bola krajšia a pôvabnejšia ako inokedy. Voňalo na mladosť, aj ľudia boli iní. Vedeli vtedy pomalšie žiť, viac sa stretávať, aj zaspievať si a z chuti zatancovať. A zrodila sa myšlienka, aby sa mladí ľudia a pravda, i tí trochu starší, zišli, aby sa kamarátili a jeden druhému ukázali, čo dokážu v tanci a speve.

Adámek: Kume rozmýšľal, že by sme my v Hložanach spravili voľajaký festival, ale festival tancov, nak sa tam piesne, hudba, ale menej viac tancov. V Pivnici bol jeden festival, ale my Hložanoch to môžeme lepšie, ja si myslím.

Hataľa: Ja sa zhodujem s tebou, to je dobrá idea. Nak tie naše deti nezabudnú tancovať a spievať. Ja som sa už aj rozprával s pani učiteľkou ona sa zhoduje s touto...

OBSAH
Medzinárodná konferencia
Folklór v kontexte dolnozemsých Slovákov

<i>Michal BABIAK</i> - Folklór – prvý a posledný signifikant národa	5
<i>Miroslav KMEŤ – Patrik KUNEC</i> - Miesto folklóru v kultúre dolnozemsých Slovákov v podmienkach komunistických režimov	13
<i>Miroslava ZÁHUMENSKÁ</i> - Miesto ľudovej hudby a piesní Slovákov z Dolnej zeme v archíve Slovenského rozhlasu	19
<i>Ján BOTÍK</i> - Ku pôvodu a vývinovej dynamike ľudových piesní vojvodinských slovákov	23
<i>Stanislav DÚŽEK – Zuzana DRUGOVÁ</i> - Dokumentácia krajanských súborov na Slovensku a začiatky Krajanskej nedele v Detve – retrospektíva autora	29
<i>Katarína MOSNÁKOVÁ BAGLAŠOVÁ – Ľuboš KAČÍREK</i> - Svetozár Švehlák (1938 – 1999) – prvý profesionálny folklorista z radov vojvodinských Slovákov	36
<i>Imrich ŠIMIG</i> - Ľudové piesne Slovákov v Rumunsku v tvorbe Zdenka Mikulu zo zbierkového fondu ŠVK – Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici	45
<i>Sandra KRALJ VUKŠIĆ</i> - Etno dom – miesto ochrany, prezentácie a revitalizácie kultúrneho dedičstva – príklad dobrej praxe	54
<i>Katarína KIRÁLY</i> - Folklórne hnutie slovákov v Maďarsku	63
<i>Katarína MOSNÁKOVÁ BAGLAŠOVÁ</i> - Začiatky a vývoj hudobno-tanečného folklorizmu vojvodinských Slovákov	72
<i>Zuzana DRUGOVÁ</i> - Folklórne súbory dolnozemsých Slovákov – autochtónny materiál versus materiál zo Slovenska, princípy činnosti	82
<i>Martin URBAN</i> - Choreografická tvorba v krajanských kolektívoch	96
<i>Kristína JUCAN</i> - Folklórny súbor Sálašan v Nadlaku ako príklad vplyvu na rozvoj jednotlivca, kolektívu a komunity	102
<i>Patrik ŠENKÁR</i> - Ľudové vyprávky ako svedectvá folklórnej tvorby dolnozemsých Slovákov	109
<i>Anna MEDVEĐOVÁ</i> - Folklór v kontexte dolnozemsých Slovákov	120
<i>Svetlana ZOLŇANOVÁ</i> - Pri čom vyrastali naše prababky	136
<i>Vladimír VALENTÍK</i> - Príklady prekonávania folklórnych tradícií vojvodinských Slovákov	142
<i>Alžbeta LUKÁČOVÁ – Anna BOHUŠOVÁ</i> - Výskumná činnosť a vzdelávacie aktivity v oblasti hudobného a tanečného folklóru Slovákov vo Vojvodine v súčasnosti	146
<i>Katarína KOŇARIKOVÁ</i> - Folklórne prejavy Slovákov v Bulharsku	154

<i>Malvína ŽOLNAJOVÁ</i> - Tradičný odev v Selenči	167
<i>Mária Katarína HRKĽOVÁ</i> - Čaro folklóru	175
<i>Ján VARŠO</i> - Čím je pre mňa dolnozemsý folklór?	189
<i>Viera VLČKOVÁ – Tamara BÁTOROVÁ</i> - Návraty	195
<i>Silvia LETAVAJOVÁ – Michal KURPAŠ</i> - Kultúra a folklórne tradície slovenských vystaľovalcov z Rumunska a Srbska na Slovensku	198
<i>Pavel MARTINKA</i> - Didaktické aspekty ľudovej piesne v kontexte esencie vzdelávania s ohľadom na špecifiká kultúry zahraničných Slovákov ..	206
<i>Boris MICHALÍK – Jaroslav ČUKAN</i> - Dolnozemsý folklór v kontexte migrácií	213
<i>Michal HATAĽA</i> - Folklor – náš genotyp a fenomén	217
<i>Ján CHRŤAN</i> - Body prepájania slovenskej kultúry na príklade vojvodinských Slovákov	236
<i>Iosif Vladimír ZIFCEAC</i> - Prehľadka sólistov slovenskej ľudovej piesne Cez Nadlak je... Dvadsaťpäťročná retrospektíva a jej význam pre kultúru Slovákov na Dolnej zemi	244
Cena Ondreja Štefanka 2025	
Štatút Ceny Ondreja Štefanka	256
Porota Ceny Ondreja Štefanka v roku 2025	259
Laudatio na Samuela Čelovského	260
Laudatio na Ladislava Lenovského	263
Laudatio na Ľudomíra Molitorisa	267
Kontakty na autorov príspevkov	271